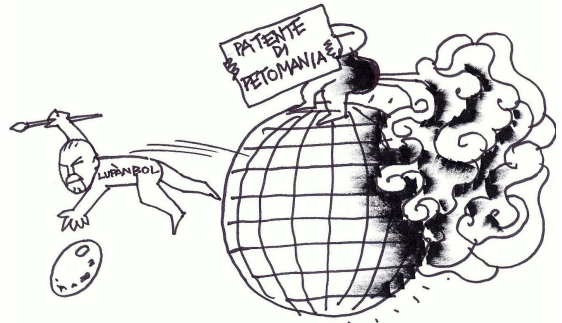
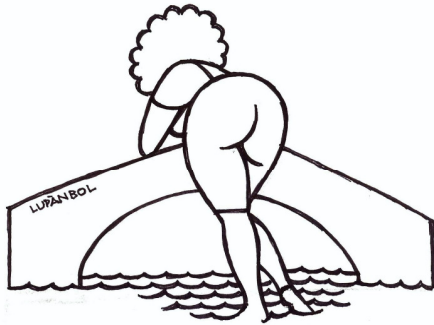

al Pànt dla Biànnda

nómmer 150

Grâzie, Wolfango...

*Con la tô ert t è rais preziaüsi stäl nòstri pâgin. Grâzie par la tô amizèzzia, ch'la s à rinpé d argói.
Grâzie parché con té avän sänper dscâurs int al nòster dialätt.
Sänza ed té, adès Bulaggna l'é pió brótta...*

Fausto e Gigén

Gràzie, Wolfango!

L'é la prémma vòlta che int la prémma pàgina dal nòster giurnalén ai métt saùl däl figùr e a l'ò fât par ringrazièr al grandéssum Wolfango. Al fò ló ch'l um dmandé ed psair fèr däl figùr pr ilustrèr i scrétt e acsé mé ògni tant a i mandèva par pòsta un racuntén e ló, dâpp avairel lèt, l um mandèva - sänper par pòsta - un bèl dsagn firmè "Lupàmmbol" (ch'al vòl dir "lâuv ch'al camèrina", traduziàn bulgnaisa dl itagliàn *Wolfango*, che in tudàssc l é *Wolfgang*...).

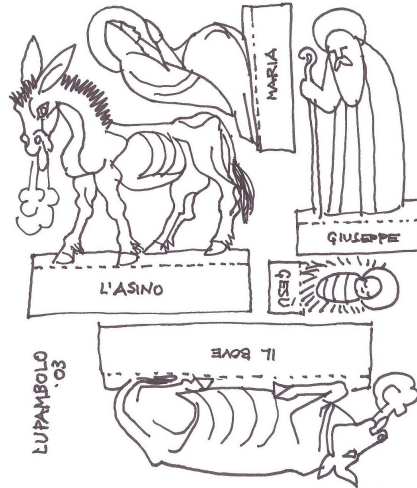
Fén a una ciòpa d ân indrì, prémma ed Nadèl l um mandèva al "sermân dl agnòstic", che ló al spedèva pò ai sù amìg. Mé e Gigén a i fèven tòtti àl coreziàn nezesèri, adruvând l'OLM, la ortografì lexicogràfica mudèrna, qualla ch'la sèrùv par scrìver cum vâ al dialàtt bulgnais. A mé am fèva inpresiàn èser tratè da "màsster" da ón di pió gran pitùr itagliàn dal sècol (al l'â détt al profesâur Riccòmini!) es a m arcòrd ed cla vòlta ch'l um ciamé a cà sò par dlizer stramèz a un sinifili ed fòl ed chërta zâla (qualla pr inscartuzèr i macarón...), che ló a i avèva druvè cme taila da dpènnzer, un zèrt nómmer ed figùr ispirè ai pruvèrbi.

Apanna ch'a fò arivè in cà sò, a vésst só un mùr una taila, ch'la srà stè ed dù mèter par dù, con dpènt in vatta un piât con dänter un òv frétt mo dî bän prezis al originèl, con la difarànza che quasst l'èra lèrg almànc un mèter... L'èra fât acsé bän che mé a dèss:

- *Wolf, dâm un pèz ed pan ch'am é vgnó vójja ed tucèrel!*

Cum ai ò détt, Wolfango al s'ufré par ilustrèr i scrétt dal nòster giurnalén. Una vòlta al dsgné àl figùr dal presèpi int una manìra tèl che chi vlèva al psèva artajèri par creèr una nativité originèl. Wolfango al s'definèva un "agnòstic", vèl a dir ón ch'an s'cunsiderèva brîsa in grèd ed capìr la religiàn e la faid. Però, nonostànt quasst, tòtt i ân l'augmentèva i parsunâg' dal sò magnèffic presèpi, azuntandi magâra un puléttic o un artéssta famâus. Una vòlta, che par Nadèl l'avèva da méttrel int una cîsa inpurtanta, in prémma fila ai mité la pòvra Moana Pozzi, nûda nèda. L'andé a finìr che

al presèpi al fò méss in mässtra int un salân dla Cmónna, *con incredibile concorso di pubblico*.

Wolfango l'èra anc un sburdlân e ai piàsèva ed dscàrrer e scrìver in dialàtt: qué sàtta ai é una sò léttra indirizè a mé par spieghèrum al significhèt dal sò nóm *Wolfango-Lupàmmbol*. Pió sàtta ai é al dsagn che mé a mité int al nómmer 14 dal Pânt dla Biànnda pr ilustrèr una mî sturièla d'ambientaziàn medievèl.

Adio, chèro, grandéssum Wolf.

Fausto

Chèro Fausto, ot mandé l'illustraziàn sul tuo "quale, bianca leonino", alla nota 5.
A l'ho firmè Lupàmmbol. I dègn pr' al "Pânt" aj firmasé acsé, parché - cni' è gèren i latin: "Nominis sunt consequentia rerum" - i nóm i én consequèntia del còs. (E) Dè savèr che Wolfango l'è un nóm italianizzé dal tedèss Wolfgang, cioè wolf = lupo, pió gang da gèren = andèra, cammèra. Insèmmè - par fèrta curia - al mi nóm al vèl dè "al lâuv cal ræ, cal cammèra, cal gèra".
Vèst al' al dialàtt al vèl dal latin, aj ho tradòtt cal nóm in latin: lupus/gambulus e buzz in bulgnais o pagnèra.

Il è coràto? Fann savèr da j' è N' moarèl ... vèst a sèr in tema.

Zuglén in cà

Custràtt in cà dal' influànza, a m sän méss a fèr di zuglén con àl paròl es ai ò dscuèrt di cuvlén che par l'urdinèri an s'pänsa brîsa.

Pinsandi pulidén, a m sän adè che zèrti paròl, séppen in itagliàn o in dialàtt, àl dūren de pió di quí ch'i rapèsànten. Pr esànpi, quand as fâ bójjer un quèl *a bâgn Marì*, as arcòrda la Marì surèla ed Musà, ch'l'èra spezialéssta ed chémmica. S'as gèss l'è *un gradàs*, s'arcurdagna che Gradàs l'è

al nóm d'un parsunâg' dl *Orlando Furioso*? E chi s'arcòrda pió ed *Carlo Magno*? Epùr l'è ancàura al mând la frès *ala Carlànna* ch'la s' riferéss pròpi a ló ch'al fèva i sù lavurìr sänper con una gran fùria. E i vagón dal trèno ch'i i ciàmén ancàura *Caròza* anc s'la n'è brîsa tirè da di cavâl? E la *Panna* da scrìver ch'la s'ciàma acsé anc s'la n'è brîsa stè cavè dal cùl d'un'òca? E la *Candaila* dla màchina? La n'è mégga ed zîra!

Pò ai é anc di quí dal còrp umàn adruvè par la drètta e par l'arvèrsa. Acsé ai ò catè *i pî* d'una muntâgna, *al chèlz* d'un fusèll, *la tèsta* d'un ciòd, *la ganba* d'na tèvla, *la cò* d'un trèno, *al còr* d'un problèma, *al cùl* dla butéggia. A m sän un pòc cunfâus quand ai ò incuntrè un *locale notturno*: cus'èrel, un nait clèbb o un treno ed nòt? *Una grande parata*, èrla fâta da un purtìr ed fòddbal opùr da un batagliàn dl esèrzit? *Un bèl tomo* csa srèl, un lîber antìg o un bèl sugèt? Mah!

Mo al quèl pió carén am é pèrs al môd ed bacajèr dla burocrazì ch'al pèr inventè da cl'ufèzzi ciamè UCAS (*Ufficio Complicazioni Affari Semplici*). Mé a darèv una mdâja a chi pianta un àlber invèzi ed *metterlo a dimora*. Invèzi che *interruzione del flusso idrico*, mé a dègg ch'ai amanca l'âcua e stièvo. Invèzi che *abbondanti precipitazioni* a preferéss dir al piòv che Dìo la manda. E *i rilievi alpini*? Moché rilievi: àli én àl muntâgn! Tânp indrì, una Cmónna in pruvènzia ed Milàn la fé un cuncâurs par *operatore ecologico seppellitore*, a n pretànnd brîsa ch'i scrivèssen "becamòrt", mo an s'psèva dir "operèri da zartâusa"? Am suzèd ed divartìrum anc acsé, vlìv mazèrum? Ognón al s' divartèss cum al pòl. Adès l'è ed gran môda méttèr al feminìl tanti paròl s' àli én riferé a una dóna. Acsé ai é saltè fòra *la sindaca*, *la prefetta*, *la deputata*, *l'assessora*, con däl deputè (o deputatassi?) che s'an s' dîs brîsa acsé àl dvänten catìvi cme al ló. Benéssum. Alâura, pr onestè inteletuèl, mé a dmandarèv che i quí i n'fòssen brîsa lasè a mèza strè. Pr esànpi, quand int una casèrma a fèr la guèrdia l'è un òmen arèggna da ciamèrel, *il sentinello che fa il guardio*? E s'l'è arivè da pòc sàtta ala nâja cusa srèll, *il récluto*? Se *Mata*

Hari l'èra una spèjja, un òmen sò colèga èl fòrsi *uno spio*? E i màsti dla zinzèla e dla ièna èni *zanzàro* e *ièno*? E àl fàmmen dal *siacàl*, dal *gréll*, dal *petràss* aròja da ciamèri *siacàla*, *grélla*, *petràssa*? Benéssum, bàsta ch'a s mitàmen d acòrd.

Insàmma, pruvànd a zug-linèr con àl paròl dl itagliàn e dal dialàtt ai é anc chès ed dvintèr un pòc baldén cum am suzèd a mé. La càulpa l'é dl'influànza e dla vciàja ch'i um custrànnzen a stèr asrè in cà. E la vò pò a finìr ch'am sèlta fòra däl sumarnè come quassta qué, ch'am tàcca d arcgnóssren la paternità e dichiarèrum culpàvvel. Manc mèl ch'a sàun un màsti, sinchenà srèlla stè maternità? Mah! Scusèmen bän dimónndi.

La Taraghégna

Àl fòl dla nôna Nóccia

Chichén e i pòndg

Finé la scòla Chichén al fó mandè a pasèr un mais in canpàgna dai sù nùn. Zèrt ch'al se srèv divarté de pió quand, in agàsst, al srèv andè al mèr con i sù e l arèv artruvè i amìg dl àn prèmma. In canpàgna, invèzi, la vètta l'èra piotòst nujàusa, an suzdèva mài gnìnta ed nôv!

Al sò arìv al caté un'aria un pòc vèga, al nòn al parèva preocupè ed quèl, ògni tant al se vdèva a bisbièr con la nôna mo, s'al vdèva avsinères Chichén, al stèva sóbbit zétt. Quèl però l arivé l istàss ali uracc' ed Chichén, e la fó la paròla *pòndg*.

Pòndg? Chichén in zitè an n i avèva mài véssst, mo sò mèder l'in dscurèva con pòra e scurèzz. A ló invèzi i i parèven däl bistiulénni piotòst senpàtichi, a tachèr dai pòndg di cartón animè, prèmm fra tòtt *Topolino*. Un dé però al nòn l arivé só dala canténna purtànd s'ig un òs dspulpè: i pòndg i avèven fàt fòra un parsótt int'ir! Acsé Chichén l inparé che qualla la n èra brìsa stè la prèmma rubarì: dala canténna ai èra sparé di furmài méss a stasunèr, di vès ed frùta sirupè i caschèven sänza spiegaziàn dal scansì e ed quall ch'ai èra dänter an s in catèva gnanc l'insaggna, sàul i vider e un pòc ed mói par tèra. Parfèn da una damigianénna d òli al livèl al calèva dé par dé. Chichén l inparé che gnanc al vèc' gât ed cà l èra stè bän ed risòlver al problèma e alàura al pinsé ch'ai tuchèss a ló pruvèr ed fèr quèl pr

ajutèr i nùn.

Acsé una nòt, dàpp ch'l avèva sintó i nùn a andè a lèt e runfèr trancuèll int la sò stanza, al s livè pian pian e, con in bisàca una tòrza par sicurazza, al s inavié zà pr àl schèl dla canténna, iluminè sàul dala lùs dla lónna ch'la pasèva dal fnistrén. Al s mité int un cantàn, in ataisa ed còsa an al savèva gnanca ló, al savèva sàul che tòtt al sò curàg' l èra andè a fères bandìr, mo oramài l èra in bäl e ai tuchèva ed baler! A un zèrt pònt al taché a sènter di sfrusiamént e, sfurzànd i ûc', al nuté dal muviment: dälì àmber àl curèven svèlta in vatta al scansì e al trèv dal sufètt. Fagàndes fòrza l arivé d àura d an svarslèr brìsa e al s mité a guardèr quall ch'i fèven. Socuànt pòndg i s fènn d'atàuren ala damigianénna dl òli e i tachènn a rusghèr al sóvver che al nòn l avèva calchè pulìd pr asrèrta. Pò ón, bèl gròs, l insfilzè la cò dänter al còl e pò al la tiré só tóttà mòjja fagànd caschèr àl gàzz d òli int àl bacc ed quì ch'i stèven da stèr lé d atàuren. In vatta al trèv in dù o trì i èren drì a rusghèr la còrda d ón di salàm lighè a sbindlón, fèn che al salàm an casché par tèra. Una gran quantità ed pòndg i curènn d atàuren e int un mumànt al salàm l èra sparé.

Chichén as sinté vgnìr mèl: e s'i l avèssen véssst? Al s imaziné lé, sdrajè par tèra, zircundè dai pòndg ch'i tachèven a magnèrel. Al dé dàpp al nòn al n arèv catè che àl sàul òs dsulpè, cunpàgna i avèven fàt col parsótt. E pò i pòndg i arènn atachè anca ló e pò la nôna, s'la fòss arivé par vadder csa capitèva. St mäter che Chichén al pinsèva a un mòd ed tajèr la làza al sinté di pàs arivèr dal schèl e al vdé la lùs inpières.

- *Chichén, it lé?*

La lùs e la vâus i avèven fàt scapèr tòtt i pòndg. - *Nòn, che pòra! I èren tant, tant!*

- *Dâi, Chichén, vén só e tårna a lèt! Incù ai ò telefonè al Sarvézzi ed Deratizaziàn, i an détt acsé che dman i vgnaràn. I m an garanté ch'i arivaràn d àura d eliminèri tòtt!*

Chichén al turné a lèt ch'al tarmèva, durmìr an sré brìsa stè fàzil. Al sintèva anc int àli uracc' i varslén ed tòtt chi pòndg e la biasarì däl sàul ganàs. Mo ècco ch'ai cunparé un òmen fté int una manìra antìga, con

in man un quèl ch'al parèva un subiòl. L òmen l andé zà pr àl schèl dla canténna e al taché a sunèr una mùsica dâulza dâulza. Da tòtt i cantón alàura ai salté fòra i pòndg e i tachènn a andèr só pr àl schèl drì al sunadàur, pò i andènn fòra int l'èra e drì la cavdàgna vèrs i canp, fèn ch'i n arivènn al maasadùr. Lé al sunadàur al s farmé ed bòta, mo i pòndg i tirènn d lóng cascànd int l'âcua e i s andghènn tòtt.

- *Chichén, dsdàsset!*

- *Nôna, i pòndg i én tòtt mùrt!*

- *Sé, Chichén! Stamaténna ai é vgnó i òmen dal Sarvézzi ed Deratizaziàn, te vdrè che in socuànt dé an in srà pió gnanc ón!*

La nôna l'avré la fnèstra fagànd vgnìr dänter al sàul int la stanza. In vatta ala cumudénna l'avèva pugè una bèla tåza fumanta dal bän lât che al nòn l avèva apanna mónt, e i biscùt fàt da lí con àli òv frasschi däl sàul galén.

Chichén al pinsé ch'al n èra mài stè acsé bän e al fó dimónndi cuntànt ed stèr in canpàgna dai nùn: lé la vètta l'èra tòtt èter che nujàusa.

la Nóccia d Bastèl

Librarì bulgnaisa

Anna Bastelli

Partita doppia / Partida dappia

Poesie
in italiano e in bolognese

Collana Viola
Movimento Letterario UniDiversità

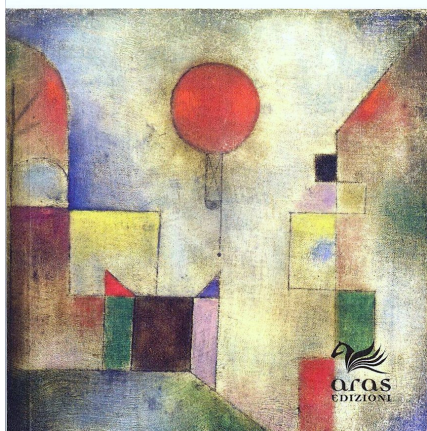
La Nóccia d Bastèl (Anna Bastelli), nòstra validèssima colaboratrìz, la dimàsstra con ste libartén (cinén sàul cme dimensiàn) bän scrètt e realizè con eleganza, la sò dappia ispiraziàn, scrivànd àl sàul poesi in itagliàn e int un bulgnais curèt e rispetàus dl'ortografì. Una bèla pròva e alàura, avanti acsé, chèra la nòstra Nóccia!

Amedeo Zironi

ERO IL NUMERO 33292

Memorie di un ex internato militare italiano

a cura di Ilaria Micheletti

Amedeo Zironi l'è stè òn ed chi 650 mèlla suldè itagliàn che, dâpp ai Ôt ed setàmber dal '43, i fònn caturè dai tudèss e purtè in Germâgna a lavurèr cme di schièv. Amedeo al turné a cà che la guèra l'èra bèle finé, mo da alâura al téns par sé i sù arcòrd ed cla bròtta esperiânza. Anc con la sò famajja an dèss mâi gnént, fén a cal dé che dû amîg, Aldo e la Carla Minghetti, i i fènn la propòsta ed fèr dvintèr un lîber i sù arcòrd ed guèra. A mètter incòsa par scrètt la i à pinsè l'Ilaria Micheletti, una zâuvna studiâusa ch'l'à ascultè i dscûrs d Amedeo, che ògni tant ai pugèva lé una quelca parola in bulgnais, che l'Ilaria l'à mantgnó, anc se al lîber l'è scrètt in itagliàn.

F. C.

Quand as dîs al chès...

Una dmanndga maténna ed quèsi quarant'ân fà, a pasèva in màchina par Casalacc' e a véstt fòra da un negòzi un sgnâuri ch'l'èra drî a dscarghèr di strumént.

Am farmé.

- *Ch'l'um scûsa* - a i dèss - *èl däl chitâr a dâgg' còrd?*

Cal tîp ed chitâra lé, con al dâppi däl còrd d una chitâra normèl, l'èra qualla che mé a vlèva.

- *Và mò a dèr un'ucè là in fânnd: ai n é un sinifili. Dliž qualla che t vù e pò vén da mé ch'a t fâg al prèzi.*

L'èra vaira: in fânnd al negòzi ai èra al paradîs di chitarèr e mé a caté sóbbit qualla ch'a vlèva: una EKO Eldorado a 12 còrd!

Am piàsèva la vâus ed cäl chitâr, che mé a sinté par la prémma vòlta sunè da *Barry McGuire*, quand al fèva pèrt ed cal grópp ch'al s ciamèva *New Christi Minstrels*. (*McGuire* al dvinté famâus quand al scréss "*Eve of destruction*", ch'la vén cunsiderè la prémma canzunatta ed prutèsta).

Anc "*Il ragazzo della via Gluck*" la cminzèppia con i acòrd d una chitara a 12 còrd (che Celentano al fèva véstta ed sunèr...).

Al fò acsé ch'a taché a strinplèr al dâpp-mezdé, par fèr i cäl int ä l dîda dla man stanca, parché cal tîp ed chitâra lé, con tótti cäl còrd d azâr, l'è un suplézzi pr i pulpastrî.

Turnàn pûr a cla dmanndga famâusa. Con la mî chitâra sâtta brâz, a m presenté a cal sgnâuri.

- *Mé a vrèv quassta... csa cässtla?*

Sânza gnanc guardèrta al dèss:

- *Dâm nuvanta mèlla franc e pôrtla vî!*

Dezisamânt un bân prèzi che fòrsi l'èra quall d una chitâra normèl...

E acsé la *EKO Eldorado* la véns a cà con mé e quand a cminzié a scrîver däl canzunatt, quèsi tótti ä l nasènn strinpländ int la mî *EKO* e anc adès, ògni tant, am piès ed tirèrta fòra, parché la sò vâus la m incanta ancâura.

La stòria la n é mégga finé qué...

Cal sgnâuri dal negòzi ed strumént a l incuntré tant ân dâpp, quand con i amîg dal Pânt dla Biânnda a avèven arzvo l âurden ed fèr só i nûster blâc e cavèr al dstûrb. La nòstra aventûra, insâmna, l'èra destinè a finîr... e invèzi nâ!

Cal sgnâuri al cunpré incòsa, tèra, capanân, la tîz brusè (ch'l'è pò dvintè la nòstra residânza) e acsé la nòstra aventûra la tîra d lóng e l ân indrî, una sîra, in vatta al pèlc dla *Arena del Navile* ai èra anca lí, la mî vècia *Eko Eldorado* a 12 còrd. L'èra giòsst ch'la fòss lé, parché ala fén di cònt, incòsa cminzié quand a la cunpré una dmanndga maténna int un negòzi a Casalacc', in dóvv ai èra un sgnâuri che anc adès l'è sänper lé a vånnder di frîgo, däl lavatrîz, di televisûr...

Al s ciâma **Giorgio Ventura** e l'è ón di ùltum rapresentânt ed chi cumerziânt generûs ch'i an anc un còr e brîsa sâul al portafó. Grâzie Giorgio.

F. C.

La siânza di nûster vîc'

Untàn (*Alnus glutinosa*) - ontano comune, albero che cresce vigorosamente in luoghi umidi, dà legno per lavori che debbanol restare sott'acqua e serve per imitazioni d'ebano. Le foglie dell'ontano possono servire per la concia e la tintura delle pelli.

Zivuléina d Egétt (*Allium cepa proliferum*), cipolla d'Egitto o di Matera o di Sant'Antonio. Nella medicina popolare colla cipolla cotta si fanno empiastri al basso ventre per curare l'infiammazione intestinale.

Egualemente cotta si pone sull'ombelico della puerpera per calmare i dolori. Il decotto di cipolla con aggiunta di sedano e altre erbe è usato in campagna come rinfrescativo e diuretico. La tunica carnosa cruda si pone sulle bruciature per arrestarne l'enfiagione.

Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell'uso e nella tradizione popolare bolognese*.

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pânt dla Biânnda

Nómmer 150 dal 2017

Diretâur iresponsâbil e limušnir:

Fàusto Carpan

Dsèggn uriginèl:

Lupàmmbol (Wolfgang)

Umberto Sgarzi

Matitâza (Giorgio Serra)

Coretâur di sbâli: **Bertén d Sèra**

Strulgân eletrònic: **Àmos Lèli**

Abunamént par pòsta: almânc 20 € al ân.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Via Emilia Ponente 21

40133 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585

fausto@pontedellabionda.org

Al dizionèri ed riferimânt par cäl paròl

ch'âli én difèzzili da capîr l'è quasst:

Lepri - Vitali

Dizionèri

BULGNAIS - ITAGLIÀN

ITAGLIÀN - BULGNAIS

Pendragon, 2009

I sît bulgnîs i én quîssti:

www.pontedellabionda.org

www.lafamigliabolognese.it

www.bulgnais.com

www.marcopoli.it

APPUNTAMENTI

Giovedì 16 febbraio, ore 16,30 - Nella sede della Famajja Bulgnaisa (via Barberia 11), pomeriggio in compagnia di Fausto Carpani con i poeti dialettali. Ingresso libero.

Domenica 19 febbraio, ore 17, presso la Sala Teatro Centofiori (via Gorki 16): "Quando i portici erano di legno" casi, personaggi, luoghi del medioevo bolognese raccontati e cantati da Fausto Carpani con Antonio Stragapede con la proiezione simultanea delle immagini create da Giorgio Serra (Matitaccia). Ingresso a offerta libera.

Domenica 26 febbraio, ore 17 presso la Sala Teatro Centofiori (via Gorki 16): concerto della Corale CE.N.Tr.O 21, associazione di volontariato che promuove l'integrazione e l'autonomia delle persone con Sindrome di Down. Partecipano Fausto Carpani e Pia Tuccitto. Ingresso a offerta libera.

Venerdì 24 marzo, ore 21, presso il Centro Sociale Villa Torchi (via Colombarola 40): concerto a favore della Casa della Carità di Corticella. Partecipano Fausto Carpani e il Coro CAI di Bologna. Ingresso a offerta libera.

Domenica 26 marzo, ore 17 presso la Sala Teatro Centofiori (via Gorki 16): "I Bottoni del Re" spettacolo tratto dal racconto di Claudio Imprudente a cura della comunità dell'Arca "l'Arcobaleno". Ingresso a offerta libera.

Sabato 1 aprile, ore 21, Teatro Laura Betti di Casalecchio di Reno: Fausto Carpani accompagnato al pianoforte da Alessandro Ventura in "Cunzêrt", la canzone dialettale bolognese dall'800 ai giorni nostri. Prenotazioni allo 051/347986

Domenica 2 aprile, ore 16, IDEM COME SOPRA

Domenica 23 aprile, presso la Sala Teatro Centofiori (via Gorki 16): "la Musica di insieme" concerto degli allievi della Scuola Popolare di Musica Ivan Illich. Ingresso a offerta libera.